

*Др Миле Врањеш, редовни професор
Правног факултета у Новом Саду*

ЦАРИНСКА ПИТАЊА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И СРБИЈЕ: ЦАРИНСКА ОСНОВИЦА¹

Сажетак: У раду је, темељном анализом, изложена проблематика царинске основице у Европској унији и Републици Србији. Посебна пажња посвећена је правној основи царинске основице, као и методама одређивања царинске вредности робе, нарочито оним на темељу трансакцијске вредности. Указано је и на прерачунавање стране валуте за одређивање царинске вредности робе, као и на одређивање царинске вредности у неким другим режимима.

Кључне речи: царинска основица, царинска вредност робе, методе за одређивање царинске вредности, Европска унија, Србија.

И. Увод

У домену царинског система Европске уније (у даљем тексту: ЕУ)² и Републике Србије (у даљем тексту: Србија) присутне су бројне теме које привлаче пажњу, не само финансијских стручњака, него и привредника и грађана. Реч је о правној основи царинског система, о царинском подручју, објекту царине, царинском обвезнику, царинском дугу, царинском дужнику, царинској основици, царинској тарифи, царинским стопама, пореклу робе, царинским повластицама – изузимања од царине и ослобођења од плаћања царине и царинским поступцима.

¹ Рад је посвећен пројекту „Теоријски и практични проблеми у стварању и примени права (ЕУ и Србија)” чији је носилац Правни факултет у Новом Саду.

² У овом раду ће се користити и термин Заједница, која је постала до ступања на снагу Лисабонског уговора и у оквиру које су донешени релевантни прописи.

Од свих наведених тема, ми смо се одлучили да у овом раду изложимо тему: царинска основица у ЕУ и Србији. Одлучили смо се за то из више разлога. Прво, царинска основица је, по нашем уверењу, врло значајан елемент царине. Друго, на одређени начин, она је у спрези са свим осталим елементима царинске структуре (царински обвезник, порекло робе, царинске стопе и царинске повластице су, на посредан или непосредан начин, у функцији одређивања царинске основице). Треће, од начина на који се царинска основица одреди, тј. од њене обухватности зависи и колико прихода ће ЕУ и Србија, по том основу, прикупити за финансирање јавних расхода предвиђених буџетом. Четврто, утврдићемо да ли су српска решења која се односе на царинску основицу у складу са решењима у ЕУ.

Иначе, царине (енгл. *customs duties*, нем. *Zölle*) су порези на увоз робе који се наплаћују на спољним границама ЕУ³, односно Србије.

Од свих подела царина, за потребе овог рада, најзначајније су увозне царине. Према члану 4. Уредбе Савета (ЕЕЗ) бр. 2913/92 од 12. октобра 1992. године о Царинском закону Заједнице,⁴ увозне царине значе: 1) царине и давања с истоврсним учинком као и царине, а која се плаћају на увоз робе, 2) пољопривредне таксе и друга увозна давања уведена у оквиру заједничке пољопривредне политике или у оквиру посебних мера које се примењују на одређену робу, добијену прерадом пољопривредних производа. Када је реч о значењу под бр. 2) то су заправо аграрна давања (енгл. *Agricultural duties*, нем. *Agrarabschöpfungen*), односно царине на увоз пољопривредних производа и давања за шећер и глукозу, која се утврђују и наплаћују при увозу аграрних производа из земаља које нису чланице ЕУ, у склопу заједничке пољопривредне политике те производње и складиштења шећера и глукозе, које се утврђују и наплаћују на основу Царинске тарифе ЕУ, а којима се штити цена робе и пољопривредних производа на Унутрашњем тржишту ЕУ.⁵

Према члану 5. Царинског закона Србије,⁶ увозне дажбине су: 1) царинске дажбине и друге дажбине које имају исто дејство, које се плаћају при увозу робе, 2) увозне дажбине које се утврђују у оквиру мера пољопривредне политике, а плаћају се при увозу робе.

Одлуком Савета министара од 21. априла 1970. године, на заседању у Луксембургу уведен је систем финансирања ЕУ сопственим средствима.

³ Matthijs Herman, *The Budget of the European Union*, Institute for European Studies, Vrije Universiteit Brussel, IES, Working Paper, 4/2010, стр. 9.

⁴ 31992R2913 Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code (OJ L 302, 19.10.1992, p. 1).

⁵ Више о царинама и аграрним давањима види: Matthijs Herman, *The Budget of the European Union*, исто, стр. 9.

⁶ „Службени гласник РС“, бр. 18/10. и 111/12.

Према тој одлуци, која се почела примењивати 1971. године, као извор прихода биле су утврђене царине и аграрна давања (тзв. традиционални извори прихода).⁷ Према члану 2. сада важеће Одлуке Савета ЕУ о систему сопствених средстава 2000/597 од 29. септембра 2000. године, увозне царине и аграрна давања су сопствена средства ЕУ, односно приход су општег буџета ЕУ. Царине и аграрна давања ЕУ су инструмент јавних прихода, који обезбеђује значајна средства буџету ЕУ. Тако би буџетски приходи, по основу царина и царинских давања 2007. године, износили 15,1 милијарду евра, односно 13,2% укупних прихода, 2008. године 14,9 милијарди евра, односно 12,9% укупних прихода, 2009. године 14,9 милијарди евра, односно 12,9% укупних прихода, 2010. године 15,7 милијарди евра, односно 12,8% укупних прихода и 2011. године 16,8 милијарди евра, односно 12,9% укупних прихода.⁸

Објашњење за то што се царинама и аграрним давањима још увек обезбеђују значајна средства у буџету ЕУ, између осталог, је и у томе што ЕУ има заједничку протекционистичку политику према остатку света и што пољопривреда и прелевмани спадају у најзначајнију заштиту.⁹

Иако царине и аграрна давања, као један од облика властитих средстава ЕУ, одговарају логици Заједничког тржишта ЕУ¹⁰, треба истаћи да су јавни приходи од царина и аграрних давања на основу Заједничке царинске тарифе противни карактеру ЕУ.

У Србији су буџетски приходи, по основу царина 2007. године, износили 57.380,9 милиона динара, односно 5,7% укупних прихода, 2008. године 64.784,2 милиона динара, односно 5,7% укупних прихода, 2009. године 48.039,8 милиона динара, односно 4,2% укупних прихода, 2010. године 44.285,5 милиона динара, односно 3,6% укупних прихода, 2011. године 15.367,3 милиона динара, односно 3,1% укупних прихода.¹¹ Царине су приход буџета Србије.

Наведени фискални значај царина и царинских давања у ЕУ и Србији био би још већи да није Општим споразумом о тарифама и трговини уговорено смањење царина и царинских давања. Наравно, до смањења фи-

⁷ Ben Terra, Julie Kajus, A Guide to the European VAT Directives, Vol. 1, IBFD, Amsterdam 2010, p. 77–79.

⁸ General budget of the European Union for the financial year 2007, 2008, 2009, 2010, 2011.

⁹ Миле Врањеш, „Царине и царинска политика у функцији остваривања регионалних економских интеграција: пример Европска унија“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1/2012, стр. 101–116.

¹⁰ Миле Врањеш, „Начела пореског права Европске уније у функцији развоја унутрашњег тржишта Европске уније“, *Правни живот*, Београд, бр. 10/2006, стр. 867–881.

¹¹ *Билтен јавних финансија за мај 2012. године*, Министарство финансија Републике Србије, Београд, 2012, стр. 14 и 38.

скалног значаја царина дошло је и због тога што је ЕУ својом либералном спољнотрговинском политиком снизила царине и остале трговинске препреке и закључила многобројне споразуме о слободној трговини.

Може се очекивати да ће у временима која су пред нама приходи од царина и аграрних давања у ЕУ и Србији имати све мањи фискални значај. Либерализација међународне трговине, као и делом повезани производни процеси и ланци добављача, још више ће изменити улогу и задатке царине. Смањење прихода од царина и аграрних давања створиће проблеме у финансирању јавних расхода буџета ЕУ и Србије. Због тога ће ЕУ морати да обезбеди средства из удела у приходима од пореза на додату вредност и прихода по основу бруто домаћег производа, или ће морати да уведе нови ЕУ – порез. Прихватљивим решењем чини се посезање за сопственим пореским приходима. Но, да ли ће до тога доћи тешко је рећи у овом часу. Наиме, још увек није утврђен, нити се наслућује најприхватљивији облик ЕУ – пореза. Ако се у временима која су пред нама и уведе такав порез, то не значи да више неће бити царина и аграрних давања у ЕУ. Наравно, да ће и Србија морати да посегне за другим јавним приходима како би надоместила губитак прихода по том основу.

Овај рад је подељен на четири дела, од којих су први и четврти увод и закључак. У другом делу дата је правна основа царинске основице за ЕУ и за Србију. У трећем делу указано је на појам царинске основице. Посебно су анализирани методе одређивања царинске основице, и то како оне на темељу трансакцијске вредности тако и друге методе. Указано је и на одређивање царинске вредности у случају конверзије валуте.

II Правна основа

Материја царинског система ЕУ је веома широко и веома детаљно регулисана царинским прописима ЕУ. У документу *Регистар важећих прописа Европске уније – Царинска унија и слобода кретања робе* дат је комплетан списак правних докумената у вези са царинским правом ЕУ од 1. 11. 2012. године, и то у оквиру седам одељака на 99 страница.¹² За наше истраживање у овом раду, од превасходног значаја су прописи наведени у оквиру одељка 02.10, под називом Општа царинска правила (General Customs Rules), и то:

- Уредба Савета (ЕЕЗ) бр. 2913 /92 од 12. октобра 1992. године о Царинском законнику Заједнице,¹³

¹² Directory of European Union legislation in force Customs Union and free movement of goods.

¹³ Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code, *Official Journal L 302, 19.10.1992, p. 1–50.*

- Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 2454/93 од 2. јула 1993. године о условима за примену Уредбе Савета (ЕЕЗ) бр. 2913/92 о стварању Царинског законика Заједнице;¹⁴
- Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 502/1999 од 12. фебруара 1999. године о изменама Уредбе (ЕЕЗ) бр. 2454/93 о условима за примену Уредбе Савета (ЕЕЗ) бр. 2913/92 о стварању Царинског законика Заједнице;¹⁵
- Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1703/2000 од 31. јула 2000. године о класификацији одређених роба у Комбиновану номенклатуру;¹⁶
- Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 2855/2000 од 27. децембра 2000. године о класификацији одређених роба у Комбиновану номенклатуру;¹⁷
- Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 292/2001 од 12. фебруара 2001. године о класификацији одређених роба у Комбиновану номенклатуру;¹⁸
- 2004/604/ЕС: Одлука Комисије од 7. јула 2004. године о овлашћењима Трговинске коморе Турског Кипа, у складу са чланом 4(5) Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 866/2004 (наведено под бројем Ц(2004)2583);¹⁹
- Уредба (ЕЗ) бр. 450/2008 Европског парламента и Већа од 23. априла 2008. године о Царинском законуку Заједнице (Модернизовани царински законик);²⁰
- 2012/57/ЕУ: Одлука бр. 1/2012 Заједничког комитета ЕУ-Андора од 25. јануара 2012. године, о утврђивању листе царинских безбедносних одредби, предвиђене чланом 12б(1) Споразума у форми размене нота између Европске економске заједнице и Кнежевине Андоре.²¹

¹⁴Commission Regulation (EEC) No 2454/93 of 2 July 1993 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) No 2913/92 establishing the Community Customs Code, *Official Journal L 253, 11.10.1993, p. 1–766.*

¹⁵Commission Regulation (EC) No 502/1999 of 12 February 1999 amending Regulation (EEC) No 2454/93 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) No 2913/92 establishing the Community Customs Code, *Official Journal 65, 12.3.1999, p. 1–49.*

¹⁶Commission Regulation (EC) NO 1703/2000 of 31 July 2000 concerning the classification of certain goods in the Combined Nomenclature, *Official Journal L 195, 1.8.2000, p. 22–23.*

¹⁷Commission Regulation (EC) No 2855/2000 of 27 December 2000 concerning the classification of certain goods in the Combined Nomenclature, *Official Journal L 332, 28.12.2000, p. 41–48.*

¹⁸Commission Regulation (EC) No 292/2001 of 12 February 2001 concerning the classification of certain goods in the Combined Nomenclature, *Official Journal L 43, 14.2.2001, p. 7–9.*

¹⁹2004/604/EEC: Commission Decision of 7 July 2004 on the authorization of the Turkish Cypriot Chamber of Commerce according to Article 4(5) of Council Regulation (EC) No 866/2004 (notified under document number C (2004) 2583), *Official Journal L 272, 20.8.2004, p. 12–12.*

²⁰Regulation (EC) No 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code), *Official Journal, L 145, 4.6.2008, p. 1–64.*

²¹2012/57/EU: Decision No 1/2012 of the EU-Andorra Joint Committee of 25 January 2012 establishing the list of customs security provisions provided for by Article 12b(1) of the Agreement in the for of an Exchange of Letters between the European Economic, *Official Journal L 29, 1.2.2012, p. 44–45.*

Од свих наведених прописа, материја царинске основице, односно царинске вредности регулисана је Уредбом (ЕЗ) бр. 450/2008 Европског парламента и Већа од 23. априла 2008. године о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик), и то члановима 41. до 43. и Уредбом Већа (ЕЕЗ) бр. 2913/92 од 12. октобра 1992. године о *Царинском законнику Заједнице*, и то члановима од 27. до 36.

Материја царинске основице, односно царинске вредности регулисана је и одлукама Европског суда правде.²²

Материја царинске основице, односно царинске вредности робе регулисана је и међународним правом. У том смислу, треба посебно истаћи члан VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године и Споразум о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године. Наведени Споразум су закључиле све државе-чланице ЕУ. ЕУ је у своје две наведене Уредбе уградила решења о Утврђивању вредности за царинске сврхе из члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године и Правила о царинском вредновању садржаних, и то члановима од 1. до 17. Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године.

Материја царинске основице, односно царинске вредности робе регулисана је на посредан начин и међународним споразумима које ЕУ закључила са трећим земљама. Пример таквог споразума је Споразум о стабилизацији и придруживању између Европске заједнице и њихових држава-чланица и Републике Србије и Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице и Републике Србије.²³

Коначно, материја царинске основице, односно царинске вредности регулисана је на посредан начин и националним правом држава-чланица ЕУ. Наравно, при томе треба имати у виду да државе-чланице ЕУ само примењују одредбе *Царинског законика Заједнице* при утврђивању царинске вредности, као и Заједничку царинску тарифу и нетарифне мере, које утврђују одредбе Заједнице, а она уређује одређена подручја која се односе на трговину робом.

Наведени прописи ЕУ који се односе на општа царинска правила, као и неки други правни документи навели су неке ауторе да напишу књиге, односно приручнике о царинским прописима ЕУ.²⁴

²² Laurence W. Gormley, *EU law of free movement of goods and customs Union*, Oxford University Press, 2009, p. 73–84.

²³ Више о томе вид. Миле Врањеш, „Финансијско-правни аспекти Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске уније и Србије”, *Право и привреда*, Београд, бр. 7–9/2012, стр. 522–538.

²⁴ Michael Lux, *Das Zollrecht der EG i Lehr – und Übungsbuch sowie Nachschlagewerk für Praktiker* Auflage, Köln, Bundesanzeiger, 2004. Но, од момента штампања ове књиге, штошта се променило у праву ЕУ, па таква књига није више тако актуелна као некад.

Када је реч о правној основи царинске основице у Србији, треба истаћи да је материја царинске основице, односно царинске вредности уређена на непосредан начин *Царинским законом*, и то члановима од 38. до 57. и другим прописима на посредан начин.²⁵

III Царинска основица

Пре него што приступимо приказивању законских норми *Царинског законика Заједнице, Модернизованог царинског законика заједнице и Царинског закона Србије о царинској основици*, потребно је разумети шта представља царинску основицу.

У савременој финансијској теорији могу се срести дефиниције пореске основице, па према томе и царинске основице, управо зато што су царине порези који се наплаћују на увоз робе на спољним границама ЕУ и Србије. По једној од тих дефиниција, пореска основица представља „квантитативну конкретизацију пореског објекта.”²⁶ Сагласно томе, царинска основица представља конкретизацију царинског објекта. Објекат царинења је роба (која се увози у царинско подручје ЕУ и Србије), која подлеже плаћању царине по стопама одређеним Заједничком царинском тарифом Заједнице и Царинском тарифом Србије ако *Царинским законом ЕУ и Царинским законом Србије* није другачије одређено. По другој дефиницији, пореска основица представља „величину или вредност која служи за утврђивање пореског дуга.”²⁷

Царинска основица може да представља вредност робе (цену производа) које се опорезује и тада је реч о вредносним царинама, или неку мерну јединицу: количина, литар, кубни центиметар, нето тежина, дужина робе, и тада је реч о специфичним царинама. Највише су у примени вредносне царине. Више од 95% свих царинских стопа Заједничке царинске тарифе Заједнице и Царинске тарифе Србије чине вредносне царине. Код вредносних царина, царинска вредност је кључна за одређивање износа царине коју треба наплатити. Царинска вредност је, дакле „основица за обрачун код примене вредносне царинске стопе из царинске тарифе.”²⁸ Код специфичних царина, пак, царинска вредност није пресудна за одређивање износа царине коју треба наплатити, већ је то наведена појединачна мерна, спе-

²⁵ Миле Врањеш, *Финансијско право – фискални систем у Србији*, Завод за уџбенике, Београд, 2011, стр. 274–275.

²⁶ Дејан Поповић, *Пореско право*, Правни факултет Универзитета у Београду и Службени гласник, Београд, 2009, стр. 185.

²⁷ Јован Ловчевић, *Институције јавних финансија*, Службени лист СРЈ, Београд, 1997, стр. 84.

²⁸ Hans Michael Wolfgang, „Увод у европско царинско право (II)”, *Право и порези*, Загреб, бр. 2/2008, стр. 56.

цифична јединица. Специфичне царине се, по правилу, примењују на извоз робе из ЕУ (нпр. 50,00 евра на хектолитар вина) и на њих се не примењују наведени прописи о утврђивању царинске вредности робе.

Можемо закључити да је царинска основица величина или вредност на коју се примењује царинска стопа. Од начина на који се царинска основица одреди, тј. од њене обухватности зависи колико прихода ће ЕУ и Србија, по том основу, прикупити за финансирање расхода предвиђених буџетом.

Када је реч о одређивању вредности робе за царинске сврхе у ЕУ, треба истаћи да је та материја у Поглављу 3 – Вредност робе за царинске сврхе у члановима 40–43 наведене Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик). Према члану 40, наведене Уредбе, прописано је да се царинска вредност робе, у сврху примене Заједничке царинске тарифе и нетарифних мера, које утврђују одредбе Заједнице (а оне уређују одређена подручја у вези са трговином робе), одређују у складу с члановима 41–43. Тако, члан 41, став 1–3 наведене Уредбе прописује:

1. Примарна основа за царинску вредност робе је трансакцијска вредност, односно цена која је стварно плаћена или која треба да се плати за робу када се продаје ради извоза у царинско подручје Заједнице, по потреби прилагођена у складу с мерама које су донесене у складу са чланом 43.

2. Цена која је стварно плаћена или која треба да се плати је укупно плаћање које је купац извршио или ће извршити за продавца или за трећу страну у корист продавца за увезену робу и укључује сва плаћања која су извршена или ће бити извршена као услов за продају увезене робе.

3. Трансакцијска се вредност примењује под условом да су задовољени следећи услови:

(а) нема ограничења за купца у вези с располагањем или коришћењем робе, осим следећих:

(I) ограничења које намеће или захтева закон или јавна тела у Заједници;

(II) ограничења у смислу географског подручја на којем се роба може поново продати;

(III) ограничења која не утичу у битној мери на царинску вредност робе;

(б) продаја или цена не подлежу одређеним условима или ограничењима чија се вредност не може одредити у односу према роби чија вредност се одређује;

(ц) никаква накнада коју купац добија од идуће препродаје, располагања или коришћења робе, неће се плаћати непосредно или посредно продавцу, осим ако се у складу с мерама које су донесене у складу са чланом 43 не направи примерно прилагођавање;

(д) купац и продавац нису повезани или таква веза није утицала на цену.

Наведена Уредба Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законнику Заједнице* на исти начин одређује појам царинске вредности робе, као и наведена Уредба (ЕЗ) Европског парламента и Већа о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински закон), с тим да Уредба Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законнику Заједнице* чини то нешто детаљније. На овом месту (као и на другим местима у тексту) нећемо наводити оне одредбе Уредбе Савета (ЕЗ) о *Царинском законнику* које су исте као и одредбе из Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик) које се односе на вредност робе за царинске сврхе, већ само оне одредбе које нису садржане у Уредби (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински закон).

Према члану 29 став 2 Уредбе Већа (ЕЕЗ) о *Царинском законнику*:

(а) У поступку процене прихватљивости трансакцијске вредности у смислу става 1. (наведено код Уредбе Европског парламента и Савета о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик), чињеница да су купац и продавац повезани није довољан разлог да се одређена трансакцијска вредност оцени неприхватљивом. Ако је то потребно, треба испитати околности продаје, а трансакцијска вредност се прихвата под условом да та повезаност није утицала на цену. Ако, на темељу података добијених од декларанта или на други начин, царинска тела могу да претпоставе да је повезаност утицала на цену, о томе обавештавају декларанта и дају му примерену могућност за одговор. Ако то декларант захтева, обавестиће се о разлозима писменим путем.

(б) При продаји између повезаних лица, трансакцијска вредност се прихвата и роба процењује у складу са ставом 1 (наведено – М. В.) када декларант докаже да је таква вредност готово једнака једној од следећих вредности у истом или приближно истом временском периоду:

(I) трансакцијској вредности код продаје, између купца и продавца који нису повезани ни у којем конкретном случају, истоветне или сличне робе за извоз у Заједницу;

(II) царинској вредности истоветне или сличне робе према одредбама члана 30. став 2. тачке (ц);

(III) царинској вредности истоветне или сличне робе према одредбама члана 30. став 2. тачке (д).

У примени споменутих провера треба узети у обзир очите разлике у комерцијалним нивоима, количинским нивоима, ставови набројани у члану 32, као и трошкови које је имао продавац при продаји, у којој продавац и купац нису повезани, а којих нема при продаји, у којој су продавац и купац повезани.

(ц) Провере наведене у тачки (б) употребљавају се на иницијативу декларанта искључиво ради поређења. Према наведеној тачки, не допушта се одређивање других вредности.

3. (а) Цена која се стварно плаћа или коју треба платити јесте укупно учињено плаћање или плаћање које треба да изврши купац у корист продавца за увезену робу и укључује сва плаћања, која је као услов продаје за увезену робу учинио или ће учинити купац према продавцу или трећем лицу, како би се испунила обавеза продавца. Плаћање не треба нужно бити у облику преноса новца. Плаћање се може обавити и кредитним писмом или договореним инструментом плаћања и може се обавити непосредно или посредно.

(б) Радње које предузима купац о властитом трошку, укључујући и тржишне делатности, осим оних за које је у члану 32 предвиђено усклађење, не сматрају се посредним плаћањем продавцу, чак и онда када се може сматрати да су биле предузете у корист продавца или у договору са продавцем, и њихов се трошак не додаје стварно плаћеној цени, или цени коју треба платити при одређивању царинске вредности увезене робе.

Према члану 42 Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском закону* *Заједнице* (Модернизовани царински законик):

1. Ако се царинска вредност робе не може одредити према члану 41, одређује се у поступку према редоследу од тачке (а) до става 2. тачке (д) овог члана, до прве тачке према којој се царинска вредност робе може одредити.

Редослед примене тачке (ц) и (д) замењује се ако декларант тако захтева.

2. Царинска вредност, према ставу 1, јест:

(а) трансакцијска вредност истоветне робе, која је продата за извоз у царинско подручје Заједнице и извезене у исто или слично време, као и роба којој се одређује вредност;

(б) трансакцијска вредност сличне робе која је продата за извоз у царинско подручје Заједнице и извезене у исто или слично време као и роба којој се одређује вредност;

(ц) вредност која се темељи на јединачне цене по којој се увезена роба или иста или слична увезена роба, продаје у царинско подручје Заједнице у највећој укупној количини лицима која нису повезана са продавцима;

(д) израчуната вредност.

3. Ако се царинска вредност не може утврдити према ставу 1. утврђује се на темељу вредности које су доступне на царинском подручју Заједнице, користећи разумна средства која су у складу с начелима и општим одредбама следећег:

- (а) споразума о спровођењу члана VII Општег споразума о царинама и трговини;
- (б) члана VII Општег споразума о царинама и трговини;
- (ц) овим поглављем.

Према члану 43 Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законуку Заједнице* (Модернизовани царински законик):

Комисија, у складу с регулаторним поступком из члана 184 став 2, (наведени члан гласи: примењују се чланови 5. и 7. Одлуке 1999/468/ЕЗ, узимајући у обзир одредбе члана 8, период наведен у члану 5. став 6. Одлуке 1999/468/ЕЗ износи три месеца) доноси мере које утврђују следеће:

(а) елементе који се, с циљем утврђивања царинске вредности, морају додати стварно плаћеној цени или цени коју треба платити или који се могу искључити;

(б) елементе који се требају користити за одређивање израчунате вредности;

(ц) методу за утврђивање царинске вредности у посебним случајевима и у вези с робом за коју је царински дуг настао након употребе одређеног поступка;

(д) све даље услове, одредбе и правила која су потребна за спровођење члана 41. и 42.

Члан 30 став 2. тачка (д) наведене Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* истиче да израчуната вредност (наведена у члану 42. став 2, тачка (д) Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законуку Заједнице* (Модернизовани царински законик) чини збир:

- трошка или вредности материјала и производње, или друге врсте прераде, која је употребљена у производњи увезене робе,

- суме добити и општих трошкова која је једнака уобичајеном износу који се остварује при продаји робе исте групе или врсте као што је роба која се процењује и коју је произвео произвођач у земљи извоза за извоз у Заједницу

- трошка или вредности из члана 32. став 1. тачке (е).

Поред тога, став три члана 30. наведене Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* садржи одредбу по којој „додатне услове и правила за примену наведеног става, утврђује се у складу с поступком Одбора.

Члан 31 Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* прописује:

2. Према ставу 1 (наведени члан 42, став 3, тачка (а), (б) и (ц)) царинска вредност не утврђује се на темељу:

- (а) продајне цене у Заједници за робу произведену у Заједници;
- (б) система који омогућаје да се за царинске сврхе прихвати више од две могуће вредности;
- (ц) цене робе на домаћем тржишту земаља извоза;
- (д) трошкова производње, осим оних израчунатих вредности које су утврђене за истоветну или сличну робу према члану 30 став 2, тачка (д);
- (е) цена за извоз у земљу која није део царинског подручја Заједнице;
- (ф) најмањих царинских вредности; или
- (г) произвољних или измишљених вредности.

Члан 32 Уредбе Савета (ЕЕЗ) о Царинском закону Заједнице прописује:

1. Код одређивања царинске вредности према члану 29, цени која је стварно плаћена или коју треба платити за увезену робу додају се:

(а) следеће ставке, до износа до којег их сноси купац, а нису укључене у цену која је стварно плаћена или коју треба платити за робу:

(I) провизије и накнаде посредовања, осим куповних провизија,

(II) трошак амбалаже која се у сврху царињења сматра јединственим делом одређене робе,

(III) трошак паковања, било да се ради о радној снази или материјалу,

(б) одговарајући део вредности робе и услуга кад их је купац испоручио непосредно или посредно без наплате или по сниженој цени, а ради употребе у вези с производњом и продајом увезене робе ради извоза, и то до степена до којег та вредност није била укључена у цену која је стварно плаћена или коју треба платити:

(I) материјала, саставних делова, делова и сличних ствари уграђених у увезену робу,

(II) алата, матрица, калупа и сличних ствари које су употребљене у производњи увезене робе,

(III) материјала утрошених у производњи увезене робе,

(IV) услуга пројектовања, развоја, уметничког рада, обликованог рада те планова и скица направљених изван Заједнице, а потребних за производњу увезене робе;

(ц) накнаде за коришћење ауторског права и лиценцне накнаде за робу која се вреднује, а које купац мора платити непосредно или посредно као услов за продају робе која се процењује и то до степена до којег те накнаде нису укључене у цену која је стварно плаћена или коју треба платити;

(д) вредност било којег дела износа оствареног даљом препродајом, ликвидацијом или употребом увезене робе, а која се непосредно или посредно плаћа продавцу;

(е) (I) трошкови превоза и осигурања увезене робе и (II) трошкови утовара и организовање превоза увезене робе до места уласка у царинско подручје Заједнице.

2. Цена која је стварно плаћена или коју треба платити увећава се према одредбама овог члана само на темељу објективних и мерљивих података.

3. Код одређивања царинске вредности не увећава се цена која је стварно плаћена или коју треба платити, осим ако је то предвиђено овим чланом.

4. У овом поглављу, израз „куповне провизије“ значи накнаду коју је увозник платио свом заступнику за услугу заступања при куповини робе која се процењује.

5. Независно о ставу 1 тачки (ц):

(а) трошкови за добијање права за умножавање увезене робе у Заједницу не додају се стварно плаћеној цени или цени коју треба платити за увезену робу при утврђивању царинске вредности;

и

(б) плаћања која изврши купац за добијање права за дистрибуцију и поновну продају увезене робе не додају се стварно плаћеној цени или цени коју треба платити за увезену робу ако таква плаћања нису услов продаје за извоз робе у Заједницу.

Члан 33 наведене Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законнику Заједнице* прописује:

1. Под условом да су исказане одвојено од стварно плаћене цене или цене коју треба платити, следеће ставке неће бити укључене у царинску вредност:

(а) трошкови превоза робе након њеног доласка на место уласка у царинско подручје Заједнице;

(б) трошкови градње, уградње, склапања, одржавања или техничке помоћи обављене након увоза увезене робе као што су индустријска постројења, машине или опрема;

(ц) трошкови камата проистеклих из финансијског споразума у који је ушао купац и који се односе на куповину увезене робе, без обзира на то је ли финансирање омогућио продавац или друго лице, под условом да је финансијски споразум састављен у писаном облику и да, ако се то захтева купац може доказати:

- да је таква роба стварно продата по цени која је декларисана као стварно плаћена цена или цена коју треба платити, и

- да каматна стопа не прелази ниво уобичајених камата за такве трансакције, и то у земљи у којој, и у време када, је финансирање одобрено;

(д) трошкови за добијање права на умножавање увезене робе у Заједници;

(е) куповне провизије;

(ф) увозне царине или друга давања која се плаћају у Заједници при увозу или продаји робе.

Члан 34 наведене Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* прописује да, у складу с поступком Одбора могу се прописати посебна правила за одређивање царинске вредности.

На крају овог дела рада неколико речи о прерачунавању стране валуте код утврђивања царинске вредности, што смо иначе и навели у уводу. Наиме, према члану 35, Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* прописано је да ако су чиниоци који се користе за одређивање царинске вредности робе исказаних у валути која је другачија од валуте државе-чланице у којој се врши вредновање, користи се курс који су по пропису објавила надлежна тела те државе-чланице. Курс одражава што је боље могуће тренутну вредност те валуте у привредним трансакцијама у односу на валуту те државе-чланице и примењује се током периода који се одреди у складу с поступком Одбора. Ако такав курс не постоји, курс који ће се употребити одређује се у складу с поступком Одбора.

Последњи члан наведене Уредбе Савета (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице* (члан 36) прописује:

1. Одредбе овог поглавља (вредност робе за царинске сврхе) не доводе у питање посебне одредбе које се односе на одређивање вредности за царинске сврхе робе пуштене у слободни промет након што јој је одређено друкчији царински допуштено поступање или коришћење.

2. Одступајући од члана 29, 30. и 31, царинска вредност кварљиве робе, која се обично ослобађа одмах по предаји, може се на захтев декларанта одредити према поједностављеним правилима састављенима за целу Заједницу у складу с поступком Одбора.

Можемо закључити да наведени чланови Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета о *Царинском законуку Заједнице* (Модернизовани царински законик) и Уредбе Већа (ЕЕЗ) о *Царинском законуку Заједнице*, а који су преузети из члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године и Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године, генерално обухватају питања о процени царинске вредности а груписани су заједно тако да представљају општи правни основ за усвајање правила за спровођење, нарочито након што ЕУ прихвати обавезе и дужности у вези с применом Споразума о царинској вредности, укључујући и Одлуке Одбора за царинску вредност Светске трговинске организације.²⁹

²⁹ Ben Tera i Julie Kajus, „Introduction To The Modernized Customs Code”, IBFD, Printed on: 8 October 2012.

Када је реч о одређивању вредности робе за царинске сврхе у Србији, српски *Царински закон* у Глави III – *Царинска вредност робе*, у члановима од 38. до 57. на исти начин одређује царинску вредност робе, као што је то описано у Уредби (ЕЗ) Европског парламента и Већа о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик), Уредби Већа (ЕЕЗ) о *Царинском законнику Заједнице*, члану VII Општег споразума и царинама и трговини из 1994. године и Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године. Да је то тако, наводимо да је члан 1. Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године идентичан члану 39 нашег *Царинског закона*, члан 2 наведеног Споразума је идентичан члану 40 нашег *Царинског закона*, члан 3. наведеног Споразума идентичан члану 41. нашег *Царинског закона*, члан 5. наведеног Споразума идентичан је члану 43 нашег *Царинског закона*, члан 6 наведеног Споразума идентичан је члану 44 нашег *Царинског закона*, члан 7 наведеног Споразума идентичан је члану 45 нашег *Царинског закона*, члан 8 наведеног Споразума идентичан је члану 46 нашег *Царинског закона*, члан 9 наведеног Споразума идентичан је члану 54 нашег *Царинског закона*, члан 13 наведеног Споразума идентичан је члану 55 нашег *Царинског закона*. Могли би смо исто тако навести чланове *Царинског законика Заједнице* и Модернизованог царинског законика *Заједнице* који су исти као и чланови нашег *Царинског закона*.

Потврда наведене тврдње да су исте одредбе у нашем *Царинском закону* са одредбама *Царинског законика Заједнице*, Модернизованог царинског закона члана VII Општег споразума о царинама и трговини и Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године, је и то што *Царински закон Србије* није мењан у последњој измени и допуни из новембра 2012. године. Иако су измене и допуне вршене због хармонизације српског царинског права са царинским правом ЕУ.

Из свега напред изнетог произилази, да је принцип да се вредност за царинско обрачунавање робе из увоза базира на њеној стварној вредности или вредности сличне робе, а не на вредности сличне робе националног порекла, или неких арбитражних или претпостављених вредности.³⁰

Закључићемо да је утврђивање царинске вредности као трансакцијске вредности општеприхваћен облик, који је уједно најједноставнији и најобјективнији начин исказивања, док други облици утврђивања царинске вредности робе увелико отежавају спровођење царинског поступка.

³⁰ Laurence W. Gormley, *EU Law of Free Movement of Goods and Customs Union*, Oxford, University press, str. 73-74.

IV Закључак

Уредба (ЕЕЗ) бр. 450/2008 Европског парламента и Савета од 23. априла 2008. године о *Царинском законнику Заједнице* (Модернизовани царински законик), Уредба Савета (ЕЕЗ) бр. 2913/92 од 12. октобра 1992. године о *Царинском законнику Заједнице и Царински закон Србије* од 26. марта 2010. године веома детаљно и веома опширно уређују царинску основицу. Наведени правни документи прописују методе утврђивања царинске вредности: оне примарне, које се темеље на трансакцијској вредности, али и оне секундарне, које се темеље на другим методама за утврђивање царинске вредности робе. Царинским службама држава – чланица ЕУ стоји на располагање шест метода за утврђивање царинске вредности робе. Те методе утврђивања царинске вредности робе у наведеним прописима ЕУ и Србије преузете су из члана VII Општег споразума о царинама и трговини 1994 и Споразума о примени члана VII Општег споразума о царинама и трговини 1994.

То што наведени прописи ЕУ и Србије налажу да се царинска вредност робе мора јасно и прецизно одредити, односно да се мора одредити на исти начин, разумљиво је због тога што је царинска основица један од најзначајнијих елемената царина. Разлога за то има више: на одређени начин, царинска основица је у спрези са свим осталим елементима царинске структуре; од начина на који се царинска основица одреди, тј. од њене обухватности зависи колико прихода ће ЕУ и Србија, по том основу, прикупити за финансирање јавних расхода предвиђених буџетом; и већина царина на увезену робу унутар ЕУ одређује се *ad valorem*.

*Mile Vranješ, Ph.D., Full Professor
Faculty of Law Novi Sad*

The Customs Issues of the European Union and Serbia: The Customs Base

Abstract

Regulation (EC) No 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code), Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code, The Customs Law of Serbia of 26 March 2010 in a very detailed and extensive way regulate customs base. These legal documents envisage the methods of determination of customs value: the primary ones, which are based on the transaction value, but also the secondary ones, which are based on other methods for determination of customs value of goods. The customs services of the EU Member States have on their disposal six methods for determination of customs value of goods. Those methods in the mentioned acts of the EU and Serbia are transposed from the Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 and Agreement on Implementation of Article VII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994.

The fact that mentioned acts of the EU and Serbia request that the customs value of goods must be clearly and precisely determined, that means to be determined in the same way, is understandable because the customs base is one of the most significant elements of customs. There are many reasons for that: in a certain way, the customs base is in relation with all other elements of customs structure; from the procedure in which the customs base is determined, that means from its universality depends the amount of income which will the EU and Serbia, on that ground, collect to finance public expenditure predicted in the budget; and most of the customs on the imported goods in the EU is determined *ad valorem*.

Key words: customs, customs base, customs value of goods, methods for determination of customs value of goods, European Union, Serbia.